

**Een warachtighe pronosticatie en[de] Almanach wt die alder
outste ende warachtichste boecken der Astronomie, tot dat
eynde der werelt toe duerende,**

<https://hdl.handle.net/1874/427565>

Een warachtē

ghe Pronosticatie en Almanach
wt die alder outste ende warach
tichste boecken der Astronomie,
tot dat eynde der werelt toe due
rende, ghepractiseert doer
Steuens Wacker, Astro-
nomijn der Stadt vā
Couelens.

Matthel. vi. Actiua. xv.

Wien wille gheschie/ gelijck in hemel als
so inder aerden.

Matthel. x.

En gaet in die strate der heydenē niet.

hieremie. x.

En veruaert v niet van die teckenē des
hemels/ die de heydenen breezen/ want
de insettinghen der heydenen sijn ydel
ende onnut.

Matthel. x. Rom. xv.

Den Christeli

ken lezersalicheyt ende wel-
naert/ghenade ende brede van
Christo Iesu onsen heere.

Velste leseren broeder in Chri-
sto wt versuymentisse der hey-
liger ende godliker schrift (die
eē licht is dat wi niet en scrup-
helen in de duysternis noch
aen de wanden en tasten ghelijck de blinden) so hebben tot noch toe veel mensche/
ghelijck S. Peeter seyt, die verderfentisse
na gheuolcht/ende sijn ten laetken met
Ptolomeo gheheelijck Caldeeuische ghe-
worden in die sterren te kijken / ende sijn
haer selfs bergetēde al swimelēde rontom
geloopen. Och of God haer ghegheuen
hadde, doen si ymmer heydenen sijn wou-
den / dat si doen haer selfs meesters aenge-
merct hadden/onder den welken Socra-
tes roept/ende seyt. Que supra nos nihil
ad nos. Dat is/wi en willen niet de ster-
ren niet te doen hebben. Maer wt die be-
dozuen natuere comet, dat si noch godlike
noch menschelike gheboden onderhoudē,
welcher liedē sotte en dwalēde becōmerin
ghe grootelic te beclagē is/ende haer hey-
densche blintheyt iāmerlic te bescrepen/
dē welchē ic niet en weet wat hoor tuelle

raden dan den ghenadighen onser alder
vader herteliken hoor haer te bidden / dat
hij wil banden heydenschen dwaelwech
der heydenscher leraers ende boecken be-
keeren / ende weder brenghen op den rech-
ten wech / den cenigē leeraer Iesum Chri-
stum / en tot sijn woort / sine boecken des
ouden ende nyeuwen testaments . Want
boorwaer si hebben haren voet op eenen
slipperighen voetpat gheset / ende haer sic-
kele oft leyssene in eens anders mans ho-
ren gheslaghen / die haer sulcs te doen ver-
boden heeft / en hoor hē seluen alleen dat
te weten behoude heeft / dwelc si haer ver-
meten ende beroemen doer kennisse der
hemelscher creatueren den simpelē men-
schen te boorzegghen ende te propheteren
sonder eenich fondament der heyligher
schrift / ende in beelde also den seluen slech-
ten menschen een ydel hope oft eyfelicke
breefe van toecomende dinghen / teghen
dat hoochwaerdighe woort des oppersten
regeerders van allen creatueren . Het is
een sonderlinghe geslachte van menschen
die haer eyghen curiosicheyt boornemen /
ende goetdūcken haer seluen toeschriue /
en dat alle om de ydel eere der mensche /
en de tijflike lof deser werelt . Maer haer
eere eylacē sal eer yet lange haer tot een
grootē schande en verlamaetheyt worden .
Want die heere der heylscharē wil selfs
haer wijsheyt / en subtylheyt / islotheyt

eñ logenen vernielen eñ berderuē/gelūc
die doer den Propheet seyt: Ic wil berde-
strueren die wijsheyt der wūsen/eñ tber-
stant der berstandiger verwozpe. Dat sel-
ue betuycht sinte Pauwels ooc/ seggēde:
En heeft God niet de wijsheyt der werelt
tot niet gemaect: Waer sijn nu die groote
Astrologinē/die vermaerde constenaers/
laetse boort comen. Wat willē si doch hier
S. Paulo antwoorden: Is sinte Pauwels
een loghenaer: oft sijn haer droomen wa-
rachtich? Paulus seyt hier dat God haer
wijsheyt tot schande ghemaect heeft/ dat
woert en mach niet gelogen sijn/hi en he-
uet wt geenē boeckē noch menschē/maer
inden derden hemel vander heyliger Drie
uuldicheyt selfs gehoort. Naer eylāsen si
hebben dat hochwaerdige woert Gods
achter de banche gewozpē/eñ haer niet ge-
fundeert op donberwūlijcke steeroofte
Christum/dat eenich warachtich leuende
woert: eñ sien sijn niet doer die rechte do-
re in gegaen/maer doer een achteruēster
in geclōmen/eñ hebbē also als woluē/die
uē/eñ moorders der armer cuddē Christi/
dē onnoselē schaepkēs eenen ancxt eñ ver-
uaertheyt aē geiaecht. Psal. xij. daer ghes-
nen ancxt noch veruaertheyt en was na-
wtwīsen der ongeloouigeheydēsche boec-
kē bā harē meesters/als Ptolomeus/Ha-
li/Mkabitius/Mhindus/Querros. &c.

4
Teghen die welcke nochtans die gheleer-
de/vermaerde/ende Godureefsende man-
nen Ioan Picus van Mirandula/ende hie-
ronymus Sauonarola van der predikaer
ordene sehoone onuerwinliche boecken ge-
schreuen hebben met Gods woort beue-
sticht/waerin si yamerlijc beschaemt wor-
den/maer eplasen si en lesent niet/ tis te-
gen haren buyck/tis teghen haren buydel
tis tegen haer kueckē. Het is met haer so
dat ghemeyn spreek woort seyt : Quae t
er/quaet kiecken/so die ouders songhen/
so pepen die iongen. Die koeckoeck singt
so hi aen sijn moeder gheleert heeft. Alle
haer meesters/daer si haer logenboecken
wt maken/sijn heydenen/ongeloouighe
ende Godloose geweest/die vanden almo-
ghenden God/ noch van sijn ghebot oyt
yet gheweten hebben/maer alleen dat du-
uelliche ingheuen gheuolcht ende geschre-
uen hebben. En also volghen die selue vū-
stende Propheten haer meesters na /dese
onse tegenwoordighe Pronosticatie ma-
kers/ende maken Almanacken/ laet da-
gen/honts dagen en katten daghen/ sa si
maken ooc biden kalendieren Egyptische
daghen: dwelc God betert heben daechs
bi na in allen kalendieren ghemeyn is/ en
leeren also den simpelen mēschen die bree-
sen ende onderhoudē/ die boormaeis noch
tans inder heyligher kercken sijn verbodē

recht oft een vze ongheluckiger waer dā
dander / den eenen dach ongheluckiger dā
den anderen / een vze medecijn te mogen
nemen ende dander niet / den eenen dach
te moghen laten ende den anderen niet /
Die manne moet al beschicken in ons lich-
aem. Ist sake dat die mensche gequest ge-
woont oft in eenich lidt dootlijche pijn
lydt / en in eenich quaet perikel sijns lijfs
is / en hem mach gheholpen worden doer
cruyden / specerien / dranc / salue / ende dat
het der manen niet en past wt dat lidt te
gaen / so moet die patient liever steruen /
dan dat die patient die boorzeyde creatu-
ren met dancksegginge int ghelooue ge-
bruycke (i. Timo. iij.) die onse ghenadige
vader nochtā hier gegeuen heeft als rey-
ne boorzeynen te ghebruycken / ende he-
uet al ghezeghent. Gene. i. ende verboden
die daghen te onderscheyden. Salat. iij.
Maer het is een ander dinck te pronostif-
ceren ende te boorzeggen van natuerlike
dingē die hier dagelic bi ons inder aerde
en inden water gheschien. Waer van ick
liever eenen besochtigē schiper / eenen be-
proefden surghin en eenen oudē ackermā
gheloouen woude / dan. b. c. sterrekijers.
Den medecijn salmen eeren (seyt Eccle.)
maer niet die sijn practijck wt die sterren
haelt (als die boorzeyde / dwelc teghen die
heylighe schrift is) maer die sijn substantie

tot die aerde/wt den water/en diergelike
neet/dat haer die boosheyde niet en leere/
maer veel beter wt Plinio/Columella/
Catone/Barrone/Palladio/Theophras-
to/en sommige boecken Aristotelis/Coz-
Tello/Saleno/Hippocrate/Dioscoride/
Paulo Egineta (In die dese nochtans geē
heydensche ongeloof daer onder mengē/
en die hemelsche creatuerē/als coniuncti-
en/aspecten/planeten/en dier gelike geē
en bemanē. &c. hier van op een ander tijt
breeder. Wāt nu dat warachtich licht des
Godliken woorts clær licht/wee dē genē
die in duysternissen wandelt/die de loghe-
nē meer bemint dan die waerheyt. En we-
derō: wee dē genē/die de waerheyt/als si
se kennē/noch wederstaē. Waerom wille
wi nu dat cozen bonden is/met dē berckē
reckelen eete? Nu ons dē rechtē wech doer
de predicatie des godliken woorts ghewe-
sen wort/waerō wandelē wi Christenē dā
so bermetelijck in de verwoeste wilde on-
wegghen der heydenscher leeringhen?

Daerom is dat Gods woort gherecht
ende warachtich is/doer welke alle dinck
geschieet/van dwelche beyde hemel en aer-
de beuen/en int welke stantuaelich blijft
watter oyt geschapen is/ende een wesen
heeft. Ende in dien die const der Astrolo-
gie een enckel ydel/verliert/heydensche
dinc is/nog geē seker fondament en heeft

ende niet dan van scherpsinnige menschen
bonden en sijn (ic swighe tegendes hooch
waerdigē woorts verbod) Ende ist dat die
gheestelijcke Paulelijcke ende Keyserlijc
ke rechten die Astrologie verboden ende
ghecondemneert hebben (ghelück dattot
blijckt die de rechten beyde ouerleest) So
sijn dan dese logen boecken waerdich van
alle gheloouige Chrittenen menschen ver
acht/verfrooten/en verspuwet te wordē/
want ons ghelooue ende betrouwen (dat
wi alleen op die goedertierenheyt Gods
behooren te setten) dat leerē si ons op der
menschen loghenen setten / ende dwoort
Gods leert ons als wi yet sien oft hoorē/
het si ons wel mede oft tegen/ tsi oorloch
oft pays/dieren tijt oft eē vruchtbaer iaer/
tli water bloeden/bruylinghe der zee/lan
den verlincken/aertbeuvinghen/eclipsen/
cometen/ende ander teekenen inde hemel
meer/dat wi altyt sullen segghen. **O** Va
der uwen wille gheschie inden hemel also
oock inder aerden. Ende o vader verloft
ons banden quaden. **zc.** Daerom goede le
ser wilt doch vā broederlijcker waerschou
winghe wegghen dese nauolgende Prono
sticatie ende almanach wel aenmerckē en
de selfs een rechter sijn/ ende en gheloof
noch mi/noch dese Pronosticatie makers/
maer weget en metet al na die schale des
Godlijcken woorts/ alst daer mede accoz

Deert/so geloouet/houdet/ende doet daer
na. Den almogenden God neme ic te ghe
tuyghe (die een doorsoecker der herten en
de der nieren is) dat ick dit tot niemants
spijt (schade noch schande gheschreuen en
hebbe/maer alleen wt vieriger liefde ter
eeren des almachtighen/ diet al in al is/
ende tot sichtighe der Christelijker kerc
ke oft ghemeynte wt deele/ ende anders
niet en soecke/ dan dat de waerheyt alle
man bekent worde. Ende ten eersten wil
len wi met der heyliger schrift betuygen/
dat der Astrologinen schriften niet te ach
ten en sijn. Ende ten anderen willen wi
alle troosteloos en /beruaerde/ende sinpe
le herten eenen moet ende troost geuen/
op dat si eē beter betrouwē tot God waert
moghen crighen dan datter een Diluic/
inundatie/of groote water bloet en ver
deruinghe sijnder creatueren soude aen
staende sijn /so si wtgeuen. Ende ten laet
sten willen wi die pronosticatie ende den
Almanach stellen en verclaren. Hier me
de weest God den Heere beuolen en Chri
stum sinen eenighe sone onsen Heere en
broeder. Amen.

C Steuen wacker.

C Gode si alleen die ere.

Esaiē.
xlvij.

Over eerst en principalle coel
mi te horen die Propheete Esa
ias daer hi teghen de Babylō
nische schrift / die daer met al
sulche saken omginghen / seg
ghende: Du bist afgheuallen in de menich
fuldicheyt dijner raden ende boornemen:
Sapien laet nu die waerleggghers oes hemels (die
tia vscie de sterren aensien) skaen / ende v lieden be
tia dece houden / de welcke de marnden tellen op
pit nos. dat si daer wt v die toecomēde dingē bered
Esaiē. digen. Siet / si sijn gheworden ghelijck als
xlvij. stoppelen die welcke t vier verstant / ende
si en sullen haer siele niet beschermen mo
ghen van die verstantende blaenne.

Deut.
xij.
Deus
ignis
columē
mens.
I. Cozij

Siet hier meyne ich dat onse waerleg
gers oft sterren sienders (genoemt Astro
logi in Latijne) bi verstaen ende beteekēt
worden. Daeromme laetse nu boornemen
boor haer sien / hoe datse skaēde souden mo
gen bliuen / boor dat verstantende vier
(dwelck God is) in dien si stoppelen / oft
kroobusselen sijn / die nergens toe profijte
lijc en sijn / dan totten viere / ghelijck alle
de Propheete wt den monde Gods noemt.
Ick ducht boorwaer datse doo: hem ghes
lijck was verdwijnen ende smiltē sullen.
Mendencket wel / want na die meyninghe
Sinte Pauli hebben si op dat fundament
hout / hoy / stoppelen ghebourret / dat int
vier schade lijden sal / ende datse ten eynde

op eenen sondigen gront dootelicken stee Matth.
nen ghetimmeret hebben/ ende daerom sal bij.
haer timmeragie te swaerder en val hebbē .ijpet. ij.
als den slachregghen des woerts Gods val Matth
ten sal. Die ghelijck latet v oock gheseyt vj.
sijn/ ghi die wel in eenen swaerder Baby-
lonien verborghen ligget dan si lagen. En
de siet doch o du blinde dat si niet alleen v
maer ooc haer selfs niet helpen en mogen
noch haer handen van dat vier beschuddē/
ghelijck hier bouen die mont Gods seyt/
laetse pronosticeren ende seggē wat si wil
len/ maer houwet ghi voor eenen droom/
daer van hebt ghi dat woort Gods dat laet
v ter herten gaen/ want dat selue den bo-
den der Sabilonischer hoeren verstoof.
Toecomende dinghen te weten dat heeft
die Heere alleen voor hem seluen behou-
den. Ten behoort v niet te weten die tijt/
noch die bewijlinghe des selfs/ die welcke
die hemelsche Vader in sijn ghewelt ghe-
stelt heeft om te weten/ als Christus sprac
tot sijnen iongheren/ doen hi na de verrij-
senisse met haer vant rijcke Gods sprack:
God als hi noch predicte/ so straffe hi leer-
scherpelijcken de Phariseen/ om dat si wi-
sten ende kenden den aspect off daensten
des hemels/ ende si en wouden sijn toe-
coemst niet kennen. Gheloues mi/ Chri-
stus acht meer die kennisse sijns Vaders
dan die kennisse des menschen. Want hi

die selue. Ioan. xviij. ewich leuen noemt.
Ja veel meer dan die Coniunctiones sig-
norum/dat is die te samē hoeginghe der
teekenen des hemels. Want hi deen den
heydenen / ende dat ander den Christe-
nen toe behooren wil. Ende in dien dattet
een goet dinck waer een Astrologijn te
sijn/boorwaer hi en soudet ons Christenē
niet verborghen hebben ghehad.

Ru. xv. Wat is doch dē oogen claerder? dā dat
Exo. xv Deutero. xviij. gheschreuen staet. Als ghi
Deu. v. in dat landt coemt/dat die Heere v God v
gheuen sal/ so en sult ghi niet leeren die
grouwelijchheden van desen volcke/dat-
ter onder v niet gheuonden en worde die
sinen sone oft dochter doert t'ier laet gā
noch een waersegger noch dachuerkieser/
L. reg. x noch die droom oft vogel ghechrijfch ach-
te/noch toouenaer/noch besweerder/noch
propheeteerder/noch teekē bedieder/noch
die vanden dooden yet braghe/want wie
sulcks doet/ die is den Heere eenen grou-
wel/ende om sulcker grouwelen wille sal
se die Heere dijn God verdoen in dinen in-
ganck. Maer ghi sult sonder gebreck boor-
den Heere dijn God sijn/wāt dit volc wiēs
landt ghi innemen sult/geeft den dachuer-
kiesers ende waerseggers gehoor. Maer
ghi sijt van uwen Heere uwen God au-
ders onderwesen ende gheleert.

12
Siet / hier verworpen de heere selfs ge
heelich ende al. Ende so wat die heere ver
acht / dat gaet te gronde / dan en is sinder
geen raet meer. Daerom wert haer in de
wet gheboden alsulcken volc te dooden.
Leuitici. xx. Desghelijcs Saul die eerste
Continck waer hi beuinden mocht alsul
cke bose constenaers / ende die niet fooue
ren / besweeren ende waerlegghen in ee
nigher manieren om ghinghen die doode
hi alle .i. Reg. xxvij.

Maer dat dat niet en si slechte en cleyri
sonde / dat selue machmen lichteliken daer
wt hebben / dat God tot Abraham sprack /
hem ghebiedende. Gaet wt dijn vader lant
van dine maechschap / ende banden huys
dijns vaders / en comt in dat lant dat ick u
wisen wil.

Ge. xxi

Ende want sijn vaderlant Caldea was
daer doen ter tijt die dyuvelsche conste int
hoochste gebruyck was / so en woude God
Abraham niet laten vallen met die grou
welike sonde / banden welken comen sou
de dat hochwaerdige laet / int welke ge
benedijt soude worden alle geslachten der
aerden. Hier wt machmen nemen waneer
het maechscap van onsen ouders / ia oock
een gansche lantcap yet opstelt / oft voor
neemt / dat niet ter eeren des warachtigē
Gods en gheschiet / noch met den woorde
Gods niet en accordeert / ghelijck nu ghe

meynliken is in die sterren te sien / ende
daer yet / ghelijck die Caldeen / wt nemen /
boorzegghen / oft besluyten . So salme dā
met Abraham Gode meer ghehoorzams
sijn dan den sterrenkyhers ende van daer
treckē . Sōder twifel Christus selfs meyn
Act b. dat also / als hi seyt : Die vader ende moe
i. Ae. xv der lieuer heeft dan mi / en is mijnder niet
Mat . x waerdich . Ende S. Paulus ghebiet ooc in
Mat . ij den naem Jesu Christi / dat hem een af
ij. Tella scheyden sal van eenen yegelikē u die hem
ij. onmanierlikē schiet / ende niet na die inset
tinghe Gods . Hier laten haer sommighe
hooren / ende principelijck die haer gheer
ne behelpen dat Abraham de Caldeen die
const Astronomiam geleert soude hebbē .
Maer dat en mach inder waerheyt also
hic ly niet bevonden worden . Ick woude heel
tam au lieuer segghen / dat alsulcken vromen / op
recht / ende God breefende man als Abra
ham / haer lieden gheleert heeft God te
kennen / ende in dat rechte woort Gods
onderwelen heeft . Want doē si hie / dat
is / dat vier aenbaden / so en woude hi dat
gheenins toelaten / also scherpeliken dat
selue ooc wederstont / dat hi nauwelic met
die hulpe Gods haer outcomen en conde .
Die spracē boorzeyt Gene . xxij . behoef
de wel een breeder wtlegginghe / want de
se spracche wtleggē de sommige wt tot eē
ander verstant / maer welck niet der waer

heyt best accordeert, dat willē wt den The
boghēn/ dat is/ den gheleerden doctoren
inder heyliger schrift beuelen.

Ende om dat wi der Caldeen ghedenc-
ken/ dat niet alleen Caldea/ met allulche
omutte saken omgegaen en heeft/ maer
oock Arabia/ Egyptus Persia/ Creta/ en
hi na gheheel Grieken lant. Ende in sum-
ma noch hedensdaechs alle heydenen daer
ick oock de Astrologinen niet wt gheslotē
en wil hebbe. Maer ons Christenē ist ver-
re een ander sake. Want wi weten door
Gods ghenade dat God alleen/ ende niet
den Visch ende Hock/ noch Stier alle dinc
regeert en werct na sinen godliken wil/
en dat wi ons seluen in sinen wille setten
sullen/ hem alleē ghelouen/ ende bekrou-
wen/ hi macht met ons maken so hi wil. hi
heeft ons van die elementen der werelt/
ghelick S. Paulus seyt / verloft:

Hieremā in sijn. x. ca. willē wi ooc [hoo-
rē/ die daer seyt: hoort dat woort Gods/
na den wech der heydenē en sult ghi niet
leerē/ en en wilt v niet versagē door de tee-
kenē des hemels/ die de heyden breesen/
/der welker wettē en statut en ydel sijn.]

En in dien ghi dē troost alleen met gāf-
scher hertē crigē condit/ so en braecht daer
niet na / wat die Pronosticatieen segghen/
want allulcs doen die heydenen/ wel-
ke die teekenen tot twaeluen principale/

ende. vij. planeten bifondere gebracht heb-
ben die ghemeynliken (fo li legghen) tegē
malcanderen krijden ende bechten/ ende
dicwils felliken deen den anderē aenliet.
Ende bouen dat hebben li die heerfchap-
pie vander Maene in alle die leden van on-
fen lichaem ggebracht/ ende in contrarie
hebben li die Sonne daer wt gheftooten/
waer van nochtans (fo li felks legghen) die
Maene en alle die fterren des hemels haer
licht ende cracht ontfanghen. Wat hebbe
wi met die groote Coniunctie Saturni en
Iouis te doē/ wat gaet het mi aen/ der Wi-
fchen ende des Boeks regiment ende be-
diedinghe. Bedieden dat li willen/ God
is haer alder heere. Hi en wil voort aen
fijn ghefchapien creatueren niet meer met
den water berdoen. Daerom verblift v in
den heere/ van gansfcher herten / want

Luc. vij. hi feyt hier. En verlaecht v niet.
Marci. xij. Maer ofter yemant legghen woude/
datmen wt dat .xiiij. capit. Mat. nemen
mach dat die wateren haer verheffen ful-
len/ ende een teeken/ ende een bruyfinge
des meers fijn fal/ dat en ontkennen wi
niet. Maer dat felue fal een teeken onfer
nakender verloffinghe fijn/ ende geen Di-
huute / oft ghenerael water bloet/ als ons
die heydensche Astrologi veruaren willē.
Ende als fulcke boorfeide water hem ye-
wers verheft/ oft ghehoort wort / fo be-

16
keelt mi die Heere dat ick daerom vrolijck
sijn sal / ende mijn hooft niet neder slaen
maer op heffen / en waer nemen / dat dan
die ghemeyne verlossinge na hi is. Maer
dat ducht ick niet gauscher herten / datter
yewers een straffinghe oft plaghe ons na
kende is / want in dien nd dat Euangeli- **Matth.**
on ende die heylighe schrift so naerstelijck **xxiiij.**
doersocht / ghelesen / gheleert / en ghepre-
dicht wort / ende wi nochtans so slauwe en
onnachtsaem sijn / dat wijs niet ter herte
en nemē / noch ons daer niet en stellen na
te leuen. So ist te sorgen / en wel te bree-
sen / dat ons niet ghelijc den Jode en ver-
ga: **Wi** willen Ninus die groote stadt tot **Jone. 1**
een exempel nemen / ende ons aen die pre- **ij. ij.**
kinghe Jone beheeren / den Heers soeckē **ij.**
die wijle dat wi hem binden moghen / dat **ij.**
quaet haten / ende dat goet beminne. En **Elai. 19**
of dat oordeel Gods ymmer ouer ons ge-
lijck ouer Ninus ghegaen is / so betrou-
wē wi nochtans van sinder groote barm- **Amos.**
herticheyt wegen (die bouē alle sine werc **h.**
ken gaet) dat hi onser ontfermen en sparē **Plalm**
sal. **Want** hi seget ons toe / dat hi niet sijn- **xxviiij.**
der barmherticheyt geelins van ons wisc- **i. De. iij.**
ken en wil / in diē wi hem daer niet toe en **Gene.**
berwecken / maer dat wi die barmhertic- **xxvij.**
heyt niet gherechticheyt verwisselen / dies
hi nochtans gheen schult en hadde / in diē
hi na sinder gherechticheyt met ons doen

woonde. Want de berder kennis is wt ons
alle. Spreect Oseas die prophete. Maer
die hulpe is wt God.

Wie wil hier so onuerstandich sijn / dat
hi niet verstaen en wil / hoe wyft S. Pau-
lus dat gheselschap der Theologen ghe-
meint heeft / daer hi schryft totten Gala-
ten ende den Colossensen / bi den welcken
daer hi seyt: Eer ghi God kende / so hebt
ghi ghedient den genen / die van natuerē
geen godē en warē. Maer nu / hoe weynt
ghi v wederom / ende keert v totten cran-
ken ende behoeflijghen Elementen: die
ghi op een nyeuwe dienen wilt / want ghi
merct noch op die daghen / maanden / iare /
waer in ghi van niemant gheoordeelt en
sult worden.

Geacht oft hi seggē woude: In dien ghi
nu Christē ghewordē sijn / so en soudt ghi
niet meer / als boormaels in de heyden-
scap / te doē hebbē / maer nu soudt ghi de
Christelücke vryheyt gebryucken / als a-
ghen ende maanden. xc.

So wat die onderhoudinghe en dat be-
hoef des lichaems aengaet / dat moet hier
duer sijn / ende sinen bisonderen tijt heb-
ben. Want si seggen: Int breken vander

Mane ist verbodē bi groote pine int hooft
 dat men niet en moet scheeren/haer cortē/
 ende diergheliken meer. Ick meyn datse
 hier der Christeliker bruyheit een slabbe
 gheuen. Ick meyn datse hier in dat eerste
 ghebot Gods seer smaerliken sondighen/
 waerbi mē kennē mach wat sijn der dinc
 haer const is/ende wat fundament datse
 heeft: voorwaer eenen mottighen en san-
 dighen. Si hebben getimmeret sonder steē
 en mortel. Siet/daerō is oec haren wandt
 omgheuaen/seyt Ezechiel. xij. capit. en
 Matth. vij. capit.

Daer wt comet/dat ons S. Paulus noch
 een ander waerschouwinghe gheeft/seg-
 gende: Siet voor v/dat v niemant en be-
 roou te doer die philophie oft mēschelijke
 statutē/na die elementē der werelt/ende
 niet na Christo. Waert sake dat wi Chri-
 stenē waren/ende niet also tegen dat ghe-
 bot Gods met die heydenen(die alleē haer
 selfs/ende niet Christum en soecken) te
 doen hadden/so souden wi lichtelike doen
 gelijk tot Epheso geschiede /als die Apo-
 stelen predicten en leerden /dat mē sulcke
 boecken op eenē hoop draech/ die buyten
 tghelooue gheschreuen sijn/en voor Go-
 de berdoemelhc ende quaet sijn/ende dat
 mense metten biere verbernen ende berdoē
 soude /op datter also veel ontellijcke sie-
 ken niet verleyt oft verdozen en werden

Colo. ij
 deu. vij
 en. xvij
 Phi. ij

Ro. xij

Act. xix
Matt.
biiij.
Rec. ix.
Jo. xiiij.
en. xvii
Psal. c.
xviiij.

Die duyuel heeft met menigerhande boeck
ken also veel bedreuen/ dat oock dat schip
ken S. Petri schier bina te gronde gegae
is. Daerom laet alle verleydēde leeringē
haer verleyden houden. Maer weest ghi
naerstich dach en nacht in die wet des hee
ren/ ende in die gheboden Gods te lesen.
Waer wt men merckē mach wat de heere
eylecht en hebbē wil. Want doer die schrift
die den mont Gods is/ so spreect die hee
re/ ende beuelt oock selue Ioan. v. te ver
nemen/ ondertasten/ ende ondersaechen
die schrift/ waerin men vint Christum on
der die letter verborghen ligghe/ dat is
dat eeuwige woort Gods. heydenische scrij
ten/ Astrologie/ Philosophie/ ende men
schelike versieringhen die en sullen v dat
niet leeren/ maer wel dat contrarie is.

Maer ghi moecht seggē. Ey waerō heeft
God die sterren geschapen: en seyt hi niet
selfs: Daer sullen teekenen in die Sonne/
Mane ende sterren haer verthonen: O du
brome beroemer. O du naelwysē mēsche.
En heeft God niet alle dnick om sinent
wil ghemaect: en dat firmament met ster
ren beciert: om dat wi hem daer wt sou
den leeren kennen/ wat almachtige scep
per dat hi is/ en dat wi hem dan also moch
ten louen/ prūsen/ eeren/ ende dancken
in sine wercken/ ghelijck dat gansche Ca
pittel Ecclesiastici. xliij. ten eynde toe bes

cohdicht. Ende daer om laet hi vock sijne
 Sonne schijnen ouer de goede ende quade/
 op dat si hem daer doer alle flamen soude
 leeren kennē/dat selue handelt die schrift
 ouer al doer en̄ doer.

Dat ander deel des boecks.

W willen wi gock die beloofte
 Gods besien/ en̄ op die selue
 al ons betrouwē/hope/troost
 ende toeueraet setten/want
 die geensins struyckelen noch
 faelgeren en moghen / en̄ ghelijck als den
 berch Sion inder ewichyeyt niet beweecht
 en wordt. Doen nu den ganschen sin ende **Ge. 6f.**
 alle ghedachten inder tijt Noe haer op het
 hoochste verheuen/so aensach dat God de
 heere/en̄ seyde: Ick wil doen comen een
 diluue oft ghemeynen waterulget ouer
 alle vleesch. **11.** Ende ter seluer tijt verniel
 de hi alle gheslachten der aerden / wtghe-
 nomen acht sielen inder arcke beslotē. Na
 veertich daghen ende veertich nachten als
 den reghen ophiel/ende Noe sijnder ach-
 ter weder opter aerden ghetreden was/
 ende de heere den ruck sijnder offerande
 gheroken hadde/so swoer God de heere
 Noe eenen edt/dat hi voorten in gheen
 der manieren meer met water oft diluue
 alle vleesch dooden woude/ende met ghes

Ge. vij
ii. Pe. ij
Ge. ix.
Lu. xxi.
ma. xxij
Matt.
xxijij.
Esa. xl.
ii. Pe. ij
Eccle. i

Jer. xij
Quid
palais
ad tri.

Wateruloeden meer dat aertrijck te berder
uen/ en hi gaf ons een sienlic tecken daer
bi/ segghende. Ich wil minen boge in de
wolcken setten/ ende als ich hem sien sal/
so wil ick des verbonts ghedencken. Dat
is nu dat godlike verbont/ ende die toefeg
ghinge/ hemel en aerde moest eer vergaen
eer een titelke daer van faelgeren sonde.
De heere seyt. Dwoort Gods blijft inder
eewicheyt. Die ander woorden (ghelijck
Solomō seyt) sijn alle tflamen der ydelder
dwaelheyt onderworpen. Daerom sal een
yeghelic hem hier op sonderen/ vast daer
aen hanghen/ ende daer van niet treden
in geenderley wise. God geue die Satan
doe al dat hican ende mach. Ende of alle
die Astronomi vander gantscher weerelt
teghen v op sonden/ ende woude tegen
v inbinden/ ende segghen/ Psolomeus
hier/ Albumazar daer/ so weest ghi noch
tans seker dat ghi teozen hebt / en si tref.
Te weten als si na haer bindinghen/ droo
men ende opinien wandelen/ dat dat een
sonderlinghe grouwel booz den heere is.
Esaas spreect int liij. capittel. Ic heb
ghesworen doe/ spreect die heere / dat ic
niet meer en wil in brenghen die wateren
der Diluuij ouer dat aertrijck / en ick
heb ghesworen dat ick niet meer en sal
berthoornē ouer v/ ende boorder straffen.
Maer mijn barmherticheyt en wil ic nyu

mermeer van v wech nemen.

Leert doch o du onwre mēsche hier doer die godlike woorden herstaen/ begripen ende dit hoch te verheffen in den gheest/ daer v een woort meer sal gelden/ dan alle boecken van alle Astrologinen/ Ja ooc meer dan die gantsche weerelt wilspreken mach/ dat hoorleyde woort en sal v niet bedriegen/ noch laten salgieren/ dies bent ghi seker. Moyses ende Elaias segghent hier/ inderwelcker mont alle woort traet/ si en lieghen niet/ Ja God die niet liegen en mach/ die spreket doer haer/ want ghi hoort ynumer wel dat hi sinen eedt niet te rugghe gaen en wil. Laet haer clappē dat si will ē/ dwoort is te hoorsehijn gecomē/ dat hi nu hoortaen niet meer en wil alle bleesche met den water berdoen/ ghelūck

Jesus Sirach ooc seyt Eccle. xliij. cap.

Wi hebben in alle beyde de Testamen ten hulps/ troosts/ ende bīstant's genoch/ daeronne en laet ons niet vermaect/ noch cleyymoedich sijn/ wat ons die mensche doet/ ghelijck David oock sprekent: Dat nyeuwe Testament en weet nergkens af van ban louter ghenade/ ende verghewin- ghe der sonden/ ende misdaden/ ende ten heeft ons gheen wateruloet tot een penitentie of beteringe opgeleyt. God die ge

Psall. h.
Ps. iij.

Matth. nodighe goede vader heeft ons hier al dat
xviij. ons ter lielen salicheyt van noode is met
Co. viij Christus sinen sone gheschoncken. Ende of
Da. xv. wi noch in eenigher manieren sondighen/
Esee. ij so sijn wi noc, tans sijn/ en behooren hem
i. Per. i. toe/ hi macht makē met ons/ so dat hem al
Joh el. x der aenghenaemste is ende behaghelicke.
Marce. hi heeft ons inder ewicheyt ghetrouwet
xvi. ende gheheylight hi heeft een oplien ende
Eze: viij sorghe voor ons. Niemāt en sal ons voort
Psal. xv aen van sijnder hant moghen rucken. Het
is al sijn. Alle macht in hemel ende aerde
is hem ghegheuen. Item alle lielen sijn
mijn/ dat bekēt hi selfs door den prophete.
Hi is rechtuaerdich: wi sitten sonder sorghe
ende perikel onder sinen wijngaert/ ende
daer en sal niemant sijn/ die ons sal mogē
veruaren/ als Micheas die Prophete int
tij. seyt. Dat goude ons God de heere in
der ewicheyt. Amen.

Job int. vi. Capittel.

Die hoor den rijn breekt/ op den seluē
sal den sneeu ballen

Alleen God die eere.

Hier na volcht dat derde deel handelen
hoeche/ te weten/ die Pronosticatie en
Almanach van desen Jare.

24
Wanden Heere van desen eil van alle an-
deren Jaren/ten eynde der werelt toe.

De oorſake ende ordinantie van de-
ſen mijnen Almanach heeft een an-
der aenſien dan der gheene diene
maect ende vercoopt onder den name der
Aſtrogenen/want deſe als ſi begheeren
door veel groote opgeblaſen Latynſche
woorden/op dat haer dinc wat te grooter
den ſumpelen ſchijnen ſoude/die lotte cu-
rioſicheyt der menſchen te boldoen/die al-
tijt na wat nyeuwes hakende ſijn/ſo ver-
leyden en bedrieghen ſiſe lichteliken/haer
dinc wt de influentie oft inuloedinghe (ſo
ſi ſegghen) der hemelſcher lichamen alleer
beueſtende/die ſi beliden wt ſommige on-
ſeher vermoedinghen te kennen/en daer
door leeren en beſcriuen ſi ſommighe din-
ghen te onderhouden / onderſcheydende
daghen/uren/maenden/en jaren des ver-
ganckeliken tijts. Maer ick aenhanghen
de den alderuaſte worde Gods ſal deſen
mijnen alder warachtichſten Almanach en
altijt duerende beginnen/ende ſinen ewi-
ghen onenbeliken wille bewiſen/die een
ſchepper ende regeerder is niet alleen van
den planeten ende ſterren/maer der cre-
atueren in hemel ende aerde. En daer om
na een naerſtighe doorſoekinghe ſijns god-
liken woorts/ſo vine ick door een ghe-

meyne inleydinge dese sprake. Deut. xviii
Als ghi in datlant coemt/ dat die heere v
God v gheuen sal/ so en sult ghi niet lee-
ren doen die grouwelicheden van desen
volcke/ dat onder v lieden niet beuöden en
worde/ die sinē sone oft dochter doort vier
laetgaen/ noch een waersegger/ noch een
dachuerkieler/ noch die op voghel ghecrif-
sche achtet/ noch touensper/ noch beuwer-
der noch propheteerder/ noch gheen teckē
bedieder/ noch die yet banden dooden v
ghe/ want die sulcs doet/ die is den heere
eenen grouwel/ en om al sulcher grouwel
wille/ so salse die heere v God verderuen
in uwen inganc. Maer ghi sult sonder ghe-
brech sijn met den heere uwe God/ want
dat volck/ wiens lant ghi innemen sult/
gheuen gehoor den dachuerkielers ende
waerlegghers. Maer ghi sijt bandē heere
re uwen God anders gheleert.

Leuiti. xv. Wanneer een siele (dats men-
sche) haer tot den waerlegghers en teckē
bediders keert/ en met hem heden hoe-
reert (dats afgoderig doet) so sal ic mi acu-
sicht teghen die selue siele setten/ en salse
wt haren volcke dooden.

Hieremie. x. En wilt niet leeren na die
weghen der heydenen/ en en veruaert v
niet van die teckenē des hemels/ die welc-
ke die heydenē breeken/ want die statuten
der menschen sijn ydel ende onnut.

Hier wt bliſcht claerder van die mid-
 dachſche Sonne / dat alle die waerſeg-
 ghinghe van alle Astrologinen opeen
 blotlant ghefundert ſijn / welke die woor-
 den Gods boorzeyt lichtelijck verderuen
 ende te gronde ſtooten. Ende als ich dan
 beuinde dat het woort Gods ewich is /
 ende dat hem noch een ernſtighe liefde
 toebehoort / ſo weten wi ſekerlijck na dat
 ter gheſcreuen ſtaet. Exodi. xij. Ick ben die
 Heere v God / ſterck / zwoerſch / dat ſijn al-
 moghende maecteyt gheen van haren cre-
 atueren als mede regerende noch liden
 mach / ende noch gheenſins gedooghen
 en wil.

Daerom na die perfectie ſijns godlij-
 ken woorts is God die Heere alleen een
 gheweldich regeerder ende Heere / niet al-
 leen van deſen iare / maer van alle iaren
 ende alle tijden inder ewicheyt / ende
 ouer alle dinghē / hemelſche aertſche / en
 helſche. Dit betuyghen oec niet die oude
 Ptolomeus van Alexandrien / noch Albu-
 maſar / Meſſahalle / noch Haly / noch Her-
 mes / noch Auerrois / noch Alkindus / noch
 Alhabitus / ende dier ghelijcken noch veel
 meer ander / maer die hooghe gheestelij-
 che Coninck ende Propheet David ſeyt
 in ſinen drie en twintichſten Psalm ſeg-
 ghende: Des heeren is dat aertrijck /
ende wat daer in is / den aertboden / ende

al datter in wohnt/hij is die heere / sterck
en machtich/een Coninc der eeren.

Josue. ij. Want die heere is v God/hij
is een God bouen inden hemel ende bene
den inder aerden.

Ecclesiastici. i. Een is die alder hoogste
schepper van alle creatueren/ende almach
tich geweldich Coninc/die seer te vreesen
is/sittende op den stoel sijnder maiesteyt/
God die heere.

i. Corin. vij. Wi weten datter gheenen
afgod en is inder werelt/en datter gheen
ander God en sij dan die eenighe. Wi heb
ben alleen eenen God den vader/van welc
ken alle dinghen sijn.

Ephe. iij. Een heere/een ghelooue/een
doopsel/een God en vader onser aller. xc.
i. Timothe. ij. Want daer is een God/en
een middelaer tusschen God ende den men
schen/te weten/die mensche Jesus
Christus, die hem seluen gegheuen heeft
tot een verlossinghe voor allen.

Hebre. xij. Jesus Christus is ghisteren
ende hedē die selue oock inder eewicheyt.
Het en betaet niet datmen die waer
heyt verzwighe/maer het is seer
profitelijck datmen die allen men
schen claerlijck vercondighe/en want god
selue de waerheyt is/so laet ons sine woort
den met aendachtighen herten hoozen.

Deutero, xxvij. wanneer ghi spreect

God die heere) die stemme des heeren
 dijns Gods ghehoor gheuen wilt/ dat ghi
 doet ende onderhoudt alle sine gheboden/
 die ic v heden ghebiede/ so sal v de heere
 dijn God die hochste makē ouer alle volc
 ken opter aerde. Ende alle dese seegenin-
 ghen sullen ouer v comen/ ende si sullen v
 raken/ om dat ghi die stemme des heeren
 dijns Gods sijt ghehoorsaem gheweest.
 Gheseeghent sultstu sijn inder stadt/ ghe-
 seegēt op den acker/ geseegent sal sijn die
 vruchte dijns buyts (ende die vrucht dijns
 lants/ ende die vruchte dijns wjfs/ en die
 vrucht dijns ossen ende die vrucht dijnder
 schapen.

Leuitic. xxvi. Ist dat ghi in mijn insectin
 ghe wandelt/ en mine gheboden houdt
 en doet/ so wil ic v reegen gheuen ter rech-
 ter tijt/ ende dat lant sal sijn vruchten ghe-
 uen/ ende die boomen op den velde haer
 vruchten brenghen/ ende den dorchtūt sal
 dueren tot den herfste/ ende den herfst sal
 dueren tot den laet tijt/ ende ghi sult van
 uwen broode verlaet worden/ en ghi sult
 sonder sorghe in v lant wonen.

Leuitic. xxv Doet mine gheboden ende
 hout mij rechtē/ dat ghise doet/ op dat ghi
 sonder breeke int lant woonē moecht/ wāt
 dat lant sal v sijn vruchten gheuen dat ghi
 ghenoch te eten hebt/ ende nyemants op-
 loop en breekt. Ende of ghi lieden segt:

Wat sullen wi in dat seuende saer eten?
want wi en sayen dan niet / daerom en
bergaderen wi dan oock geen rozen. Iets
sal mijn benedictie inden sesken saer ouer
v gebieden. &c. Sijn dese dinghen den ou-
den vaderen beloofte / hoe veel te meer ooc-
ons Christene ende ghelouighe? Want
effen die selue betouer leeft en regneert
inder eeuicheyt.

Op dat selue oock Christus onse Heere
spreect Matth. vi. segghende: Daerom en
wilt niet lozhuulrich sijn / seggende: Wat
sullen wi eten? of wat sullen wi drinckē?
of waer mede sullen wi bedect worden?
want na sulcke dinghen alle dencken de
Heydenen / want v heuellighe vader weet
dat ghi dese dingen alle behoeft. Daerom
me soect alder eerste dat rijk Gods ende
sijn gherechticheyt / ende alle dese dingen
sullen v toegheworpen worden.

Ende Deute. viij. dwelck Matt. schrijft
int. iij. dat die mensche niet alle en leeft
inden broode / maer in een yegelijc woort
dat daer coemt vanden monde Gods.

Deute. viij. Daerom hoedt vy nu / dat
stu den heere dinen God niet en vergeet /
dat ghi sine gheboden ende seden / en rech-
ten die ic v hebde gebiede houdt / op dat als
ghi geten hebt / en veruult sijt ende schoo-
ne lippen tinnert / ende daer in w gont /

30

Ende dñn rinderen / ende schapen / siluer
ende gout ende alle dat ghi hebt vermeer
vert wort. dat dan dñn herte hem niet en
berheffe / ende verghete den heere dinen
God. 4c.

Esaie. i. Alk dat ghi mi willichliēck
hoort / so sult ghi die goeden (of vruchten)
der aerden ceten. Esaie. lv. Alle ghi die
dorst hebt comt tot die wateren / ende ghi
die gheen gout noch siluer en hebt haest
v / coopt ende eet. V oēt coopt sonder gout
ende ghelt of eenighe wissel melck ende
wijn. Daer om hangt ghi v gelt niet aen
broot / ende uwen arbyt niet aen verladin
ghe: hoorst hoorst doch mi / en eet dat goet /
ende v siele (da ts lenē) sal haer in betruē
den verbliden.

Hieremie. xxii. En heeft v vader niet
gheten ende noch ghedroncken / oordeel
ende recht ghedaen ter tūt alk hem wel
ginc: hi orderide die sake des armen ende
behoeftrighen tot sijn weluēert. En is
dit niet (spreect die heere) om dat hi mi
bekent heeft. Maer v ooghen ende herte
sijn totter ghiericheyt geneeyt / ende om
onschuldich bloet te storzen / tot scandelike
woorden / en tot den loop van een quaet
werck. Daerom (seyt die almoghende hee
re tot Joachin den soue Josie des conincs
Juda) hem en sullen si niet beweenten /

b wee broeder o wee suster / si en sullen hem
niet beclaghen / o wee heere / o wee edels
gebooren / want hi ghelijck een esel begra
uen sal worden / dat hi verrotte / en wt de
poorten hierusalem geworpen worde.
Proverb. xij. Die oprechte eet / dat sijn sie
le (dats dlichaem) verlaet worde / maer den
buyck der Godloosen ghebreect altijt.

Psalm. liij. Worpt v ghedachtenisse op
den heere / en hi sal v besorghen / en hi en
sal den gherechten niet verlaten inder ee
wicheyt. Psalm. xxxvi. Ick ben ionck ghe
weest / ende ben oudt gheworden / ende ic
en heb den gherechten noyt verlaten ghe
sien / noch sijn laet broot bidden.

Wā die onruchbaerheyt en dieren tijt.
In contrarie van dit voorseyde dreycht
God die heere Leuiti. xxvi. In dien ghi
mi niet ghehoorsaem en sijt / ende niet
en doet alle dese gheboden / en ist dat ghi
mijn wetten beracht / ende dat uwe siele
na alle mine gheboden / ende dat ghi mijn
verbont laet baren / so sal ick v lieden doe
sulcs doe. Ghi sult te vergeefs v laet laep
en / ende uwe viandē sullen verteerē. En
ick sal uwē hemel (dats locht) ghelijc yser
ende v aerde gelijck metael stellen / en v
moeytsel ende arbeyt sal verloren sijn / al
so dat v lant sine vruchten niet en gheue
en dat de boomen des lants haer groey sal

hiet broot en brengen. Wāt ic sal die pro-
uisie des broots verderuen. Ja dat oock
thien wijuen haer broot in eenen ouē sul-
ten backen/ende v broot salmen met ghe-
wicht wtweghen/ende als ghi eet/so en
sult ghi niet verlaet worden.

Deute. xxviii. Ende als ghi niet hoor-
ren en wilt die stemme des heeren dijns
Gods/houdende en doende alle sijn ghe-
boden ende seden die ick v heden ghebie-
de/so sullen alle dese bloecken ouer v co-
men. Veruloect sult ghi sijn inder stadt/
veruloect op den acker/veruloect sal
sijn uwen korf ende ouerschot/veruloect
sal die vruchte dijns lichaems sijn/ende
die vruchten des lants. Ende so voort.
Den hemel (oft locht) die ouer dñjn hooft
is die sal copren sijn/ende die aerde on-
der v yseren. Die heere sal dñjn lande
boor reghen/stof/ende aschen gheuen.
Ende banden hemel sullen aschen op v
neder ballē. Ghi sult veel saets wtuoerē
opt belt/maer weynich inbrengen/wāt
die sprinckhanen sullen af eten. Wijn
gaerden sult ghi planten ende bouwen/
maer gheenē wijn drinckē noch af lesen/
want die wormen sullen verflinden.

Aggei. i. Ghi hebt veel gesaeyt/maer
weynich in gebracht. Ghi hebt gesen/en
en sijt niet verlaet. Ghi hebt gedroncken
ende den dorst niet verlagē. Ende waer

om dat spreect die heere der heylschade!
Daerom dat mi huys woest ende ledich
laet/ende ghi lieden hebt v ghehaest/een
yeghelick in sijn eyghen huys. Daerom
ist den hemel ouer v verboden v gheenen
dauwe te gheuen/ ende der aerden/ dat sa
gheen ghewalch en gheue. Ende hi heeft
een droochte ghelonden op dat aertrijck/
ende op die berghen/ ende op die tarwe/
ende op den wijn ende olye/ ende op alle
dat ghene dat daertrijck voortbrengt.

¶ Van crancheden ende siecten.
God seynt den menschen cranchede
den ende siecten toe/ som wilsen om
haerder sonden wil/ om die te straf
si daer doer haer onvolcomenheyt en God
den heere souden leeren kennen/ ende
haer leuen beteren. Salich sijns diet also
met lijdelaeemheyt van hem nenten. Som
wilsen seynt hi siecten den menschen/ om
dat hi haer ghelouue ende liefde proeuen
wil/ al en hebben si oock niet verdient/
ende al sijns oprecht voor God ende den
menschen/ een schoone exempel hebt ghi
hier van in Job/ den armen lazarus/ ende
inden blinden ghebozen. &c. Ende dese al
salighe belooften der heyligher schriftue
re/ ghelijck dese nauolgende sijn.
Hebreor. ii. viij. Want die die heere lief

heeft/die castijt hi hier in deser werelt.

Leuitici. xxvi. **I**st dat ghi v hier mede niet en betert/ende wandelt teghem mis/so wil ick oock tegen v wandelen/ende ic wil v noch seuen mael meer slaen om uwer sonden wille/ ende ic sal op v een waec swaert brenghen/ dat mijn verbont werken sal/ ende oft ghi v vergadert in uwes steden/so sal ic v pestilencie onder v seyn den: Ende ick sal v in uwer vanden handen gheuen. Hier van leest dat gheheel capittel hoort wt.

Deut. xxviii. **I**st dat ghi niet en hoort die stemme des Heeren vns Gods/so sal hi v toesenden pestilencie langhe duren/ de/tot dat hi v alle verniele int lant daer ghi in comen sult/om dat te besitten. Die Heere sal v slaen met ghelwel/cortse/hitte/bzant/benincicheyt/dorheyt (dats teeringhe) ende bleecheyt / ende veninghe lucht. Ende die Heere sal v slaen met die droesen ofte sweeren van Egypten/ met die spenen/inet schorfftheyt/ ende ioecsel/ dat ghi niet en sult konnen ghenesen/ hi sal v straffen met wtinnichede/blintheyt ende rasernie der herte/ hi sal v slaen met renen quaden sweere aen v knien/ ende tuyte/ dat ghi niet gheheelt en sult konnen gheworden/van die plante der boeten aen aen diescheele vā uwē hoofde.

Ende hi spreect hoort. Is dat saech dat

ghi niet en houdt/ende doet alle de woorden van deser wet/die int boeck gheschreuen sijn/dat ghi niet en breekt den heerlijken ende beschrickelicken name/dē Heere uwen God/so sal die heere wonderlic met v om gaen/met slagen op v/ende op v laet/met groote ende duerende slagen/met groote ende duerende siecten/ende hi sal op v brengē alle die siecten vā Egypten/daer ghi v af veruaert.

Van oorloge ende Pays.

DEn warachtighen brede is alleet in Christo/maer in die werelt is tribulacie ende onreede Ioan. xvi. Want hi heeft wt ouertredinge der geboden Gods in die werelt gebracht begeerte van aertliche heerschappie/eygē bate/ende alle oorloch ende crēch.

Elai. i. In dien ghi niet hoorē en wilt/ende mi tot gramschap berweckt/so sal v dat sweert verdoen/want die mont des Heeren heuet ghesproken.

Deut. xxxij. Vā buytē salse dat sweert verderuen/ende inden cameren angst/beyde die tonghelinckende die maget/die sijn gelinghen met den grēsen maanen.

Job. xix. Dat swaert is den wraecker der misdaet.

Leuiti. xxvi. In dien ghi mi niet ghehoorsaem en sijn/so sal ic tot v seynden en snel sweert/dat mij verbont wraeken sal.

Hier bā leest ght ooc Leviti. xxi. Den
xxviii. Hieremie. iv. xv. xxv. xxx. xli. xliii.
xli. i. Ezechiel. b. vi. vij. xxxviii. Osee. vij.
cap. Amos. vij. viij.

Van weerlijcke Princen/ Coninghen
ende Heeren.

Alle ouerheyt is van God in gheset/
ende geordineert Ro. xii. c. Dwele
alle Coningen/ Princen ende hee
ren/ behooren wel te aenmercken/ dat si
gehoorsaem sijn ende holdoen den wille
des Coninck der coninghen/ des heeren
der heydscharen/ van wien si als leenmā
nen/ haer rijcken/ heerschappie/ macht/ en
de officie ontfanghen/ niet alleen si/ maer
ooc alle Hertogen/ Grauen/ Baenroets
heerē/ Aegenten bā landen ende steden/
Schoutheadē/ Burgemeesters/ Schepenē
ende hoe si met namen genoemt moghen
worden/ die ghewelt ende ghebot ouer
haer onderlaten hebben.

Prover. xxi. Dat herte des Conincks
is in die hant des heeren/ ghelijc water
beecken/ ende hi buyget waerwaerts dat
hi wil.

Ecclesi. v. Dat ghewelt des aertrijcks
laet in de hant Gods/ ende veruloecht is
alle boosheyt der heydenen. Ende hi sal
alst recht tijt is eenen profijtelycken re-
gen ouer haer berwecken.

C. iij.

Thoe haer die Princen doer die p^{re}dicatien des woorts Gods behooren te vernederen.

VAn die bekeringe/ ende beroofmoedinghe der Princen lesen wt inder schrift seer schoone exempelē/ ende besondere Jone. iij. Ende dat woort quam totten Coninck van Sintue/ ende hi ghinch van sinen Conincklijcken stoel/ ende werp sijn cleet van hem/ ende heeft hem met eenen sack bedeckt/ ende sadt in die asschen/ ende dat wt die predicatie des Propheten Jone.

Eccle. x. God heeft verdozen die r^{ic}ken der houerdiger Dorsten/ en in haer plaetse heeft hi sachtmoedighe ingheset. God heeft die wortelen der houerdiger bolcken doen verdozen/ ende hi heeft de cleyne ende ootmoedighe wt haer ingheplant. Die ghedachtenissen der houerdigher heeft God verdozen/ ende die ghedachtenisse der ootmoediger heeft hi inder sinne ghehouden.

Luce. i. hi heeft die machtighe vanden stoel gheset/ en die ootmoedige verheue. Hier van leest ooc Nehemie. viij. en. ix. ende. iij. Reg. xxij. Ende. ij. Para. xxij. Vanden bromen ende heylighen Coninc Iosia. Och oft dat God ghawe dat alle Christelijcke Coninghen den seluen nadenckden/ maer onse sonden verdienē con

trarie/ en gelijc alker weynich biden Ihesu
 helitē geweest sijn Iohē gelijc/ also en ist
 geen groot wonder al en vintmē ooc sijn
 der niet veel gelijc bi ons Christenen.

¶ Vanden ghenen die dat Euangelium
 Christi ontfanghen hebben.

Die ghene die dat Euangelion des
 leuenden Gode sone Iesu Christi
 ontfangen hebben/ geloouen en be-
 kennen/ die sullē in geel groote aenuwech-
 tinge en becoringen deser werelt comē/
 op dat si daer doer ghelijck dat gout int
 vier gheproeft moghen worden.

Jo. xvi. Dese dingen heb ic gesproken/
 op dat ghi in mi brede hebbē loudt. In die
 werelt sult ghi verdruktige hebbē/ maer
 betrouwt/ ic heb die werelt verwonnen.

Int selue. Waerlic/ waerlich seg ick v/
 ghi sult weenē en clagen/ maer de werelt
 sal haer verbliden/ ghi sult bedroeft sijn/
 maer uwe droefheyt sal in blyschap ver-
 wandelt worden.

ij. Ti. iij. Alle die Godsalichlick leuen
 willen in Christo Ihesu/ die moeten ver-
 uolginghe liden.

Iu. xxiij. En moest Christus niet sulcx
 liden: en so tot sinder heerlicheyt ingaen:
 Hier van leest ghi hebreorum. xij.

¶ Van die heerschappie der
 goeder Princen.

Eccl. x. De heerschappie des verständigens
 ¶. iij

(dat is des Godurdesende) sal stāchtich
blīue. Int selue. Salich is dāndt/ wiens
Coninc van een edel afcoemste is/ ende
Princen in behoerlijcker tijt eeten om
haer natuere sonderhouden/ en niet tot
oueruloet der oncuysheyt.

Prover. xxix. Een Coninc die getrou-
welijch den armen tbonnisse wt spreect.
dies stoel sal in eewicheyt staende bliuen.

Int selue. Een Coninc recht het lant
op doet het vordēel/maer een ghierighe
verderft dat.

Wander heerschappie der quader
Princen.

Alle ouerheyt is van God in geset
tot bescherminghe der goeder men-
schen/ende tot straffinghe der boe-
ser. Daerom al sijn die regenten somtijt
Tyrannen/ so behoortmen nochtans wt
Godelijcker ordinantie haer onderdaen-
te sijn. Nietemin so is die roede van Allah
in die hant Gods.

Ro. xij. Een yegelijc si der ouerheyt
ende macht onderdanich/want daer en is
geen macht van van God. Die macht die
nu is/ die is van God gheordineert/also
wie hē teghen de ouerheyt set/ die weder
staet Gods ordinantie/ende die deser we-
derstaen / die sullen ouer haer een ooz-
deel ontfanghen/want die ouerste en sijn
niet die goet wercken/maer den quaden

tot een breele. So doet goet/ en ghi sult
 prijs bander seluer ontfangē. Maer doet
 ghi quaet/ so breeft/ wāt li en dragen dat
 waert niet te bergeefs/ li sijn Gods die-
 naers/ en wrekers/ tot straffinghe ouer
 den ghenen die quaet doen. Aldus sijt nu
 wt noot onderdanich niet alleen om der
 straffinghe wille/ maer ooc om der consci-
 encien wille. Daerom moet ghi ooc schat-
 tinghe geuen/ wāt li sijn Gods dienaers
 die sulcke bescherminge onderhouden. &c.

Job. xxxiiij. Soude een daerō dat rech-
 te dwingen/ om dat hijt hatet? Ende ont-
 dat ghi stout sijt/ soudt ghi daerō den rech-
 ter verdoemē? Soude een totten Coninc
 seggen Belial? en tot den Prince/ du God
 loofe? Leest dat daer volcht voort/ en int
 laetste seyt Job. Daerō (te weten om der
 sonden wil) laet hi eenen hÿpocrijt reg-
 neren om tvolck te benauwen.

Prover. xxviiij. Om des lants wille/ so
 moetet veel Princen hebben. En om der
 lieden wille die verstandich ende beschey-
 den sijn/ so blijft hi langhe leuen.

Int selue. Een Godloose die ouer een
 arm volck regneert/ dat is een brullende
 leeuw/ en eenen ghierighen Heyre. In
 dien een Prince sonder verstat is/ so ghe-
 schiet daer veel onrechts. Maer so wie de
 giericheyt hatet/ die sal lange leuen. Een
 mensche die aent bloet eender sielen on-

recht doet/ die en wort niet onderhoude
al waert oock dat hi in die helle voer.

Daerom sullen de Princen trouwelijc
ken ghewaerschouwet sijn/ en haer wacht
ten/ dat haer niet en gheschiede ghelijck
desen nauolgenden geschiet is. Adombe.
Iech Judicum. i. Abimelech Judicum. ix.
Pharao Erodi. xiiij. Hieroboam. iij. A.
xiiij. Habel. iij. Regum. ix. Agag. i. Re.
gum. xvi. Roboam. iij. Regum tweelue
xiiij. xiiij. Nabuchodonosor. Danielis. ix
Antioche. i. Machabeo. vij. Herodi. Acto.
v. en noch veel ander haers ghelijcke.

¶ Vanden sieden.

Die maledictie vanden sieden is ge
wisselijken te verwachten als haer
dat Euangelion gepredickt is/ en
de dat niet aen en nemen/ noch haer daer
na niet en beteren.

Matthet. vi. Wee v Chorazin/ wee v
Bethsaida/ wāt waren sulcken crachtē in
Tyro Sydon gheschiet/ als hi v geschiet
sijn/ si hadden ouerlanghe in saken ende
alsschen penitentie oft beteringe gedaen.
Maer ick segge v/ het sal verdrachtlijcker
Tyro en Sydon vergaen inden dach des
oordeels dan v. Ende du Caphernaum du
bent verheuen totten hemel toe/ ghi sult
tot in de helle hier onder gestote worde.

Matthet. xxiiij. ¶ Hierusalem Hierusa
lem/ ghi die daer doot die Prophteten (dat

ſijn Predicanten des Euangelions) ende
ſteericht die tot v gelonden ſijn, &c. Stet
v buyſ ſal v woest gbelaten worden.

Mat. x. Roemte Christus honden en
bercken de Gods woort niet hoorzen en
wille/maer dat verſtooten en veruolge.

Jone. iij. Ende God aenſach haer werc
ken/die bekeert ſijn van haren quade wo
ghe/ ende God heeft hem ontfermt ouer
die quaetheyt/ die hi gheleyt hadde haer
te doen/ ende hien heuet niet ghedaen.

Om dat die gantsche ſtadt Ninue boets
oft beteringhe ghedaen heeft/ ſo is ſi be
houden ende niet vergaen na die predica
tie Jone des Propheten.

Daerom ghi ſaetſheeren/ Schoutedē/
Schepenen/ende Burghemeesteren der
Christenen ſteden/ ick vermane v lieden
ſcherpelſch dat ghi v inder breeſen Gods
gheeft/ ende aenuert ſijn woort/ tot pro
fit ende weluaert der gemeynten/ en der
broederliker lieden/ ſo veel als v de hee
re ghenade gheeft/ op dat v alle dinck ge
luckelijck ende ſalich verga hier ende na
maels inder ewicheyt. Matthei. vi.

¶ Vanden woekenaers.

O Wer al waer den ghemeynen oor
baer ende broederliche liefde ver
ſuymt wordt/ daer mach ſelden die
gemeynte wel geregeert wordē. Dwele
ſonderlinghe ghebuert alſinen den woec
ker toelaet en gehengt die God de herre

berbiet strengheficken in veel plaetfen
der heyligher fchrift/ende leer haet onder
fijn volck/allt blyct.

Efaie.v. Wee v lieden die deen huyf
aen dander coppelt.

Abakuch.ij. Wee hem diet tghene ves
meerdert dat hem niet en is.

Prover.xi. Diet coorne verbercht/die
wort veruloect van tvolck/maer die lee
geninge coemt ouer thoof die vercoopt.

¶ Dat de godloosen gheen gheluck
verwachten en moghen.

Die broederlijcke liefde veracht/en
fijn eyghē profyt foect/het fi recht
oft onrecht/en in veel lafteringhe
Gods fteect/die is wel waerdich datmen
hem eenen godloosenheet/wien haetelt
ken die godlike wrake nakende is/na wt
wijfen der heyligher fchriftueren.

Job.xxxvi. Vanden godloosen worde
haer licht henen wech ghenomen.

Psal.ix. Die fondaer wordt in de wer
ken funder handen begrepen.

Psalm.lxxiij. Ick wil alle die hoozen
der godloosen in twee breken.

Psalmo.C.xxij. Die rechuaerdighe
heere fal der godloosen neck afhouden.

Psalm.C.ij. Die fondaen moeten
bergaen vander aerden/ende die ongh
rechtighe/tot dat fi tot niet comen.

Dat die godloosen die wtuercozen
Gods veruolghen sullen.

Huicke oock is met recht een godloos
sen gheheeten/ die dat woort Gods
niet en ghelooft/ oft vermaet/ waer door
dat ghelooue in ons coemt/ biden welc
ken wi alleen gherechtuaerdicht ende sa
lich worden.

1. Cor. 13. Die godloosen en hebbē gee
nen brede spreekt die heere.

Eccle. xviii. Een sondich man sal ver
scooren die vrienden sijn/ ende hi maecht
biantschap int middel der geene die bre
de hebben.

Hoe dat om dat woort Gods veel met
haren rijcken ende heerlichkeiten veruallē
sullen/ ende verdoruen worden/ almen
hem met ghewelt wederstaet.

Luce. ij. Stet dese is ghestelt tot eenen
bal/ ende opstandinge van vele in Israel:
ende in een teeken wiemen wederprekē
sal/ op dat de gedachten van veel herten
gheopenbaert worden.

1. Pet. ij. Den steen dien de timmerlie
den verworpen haddē/ dien is ghewordē
tot eenē hoecsteen/ ende tot eenen steen
des aenfoots/ ende der erghenissen/ den
gheenen die haer ergeren aent woort/ en
de niet en geloouē/ daer si in gheset sijn.

Matthai. xxi. Ende wie dat valt op de

sen steen die wordt ghebrocken/ ende op
wien hi valt dien sal hi verplettē. hoor
alle die gheene die ooren hebben/ want
aen desen steen worden beler hoofden en
de beenen in stukken ghestooten.

Dan dat ghemeyn volck
der Christenen.

Dat ghemeyn volck der Christenen
sal alle d'inch na haere begheerten
gheschieden/ ist saeck dat si die es
nichheit des geloofs ende des betrouwens
tot Christum alleen en in sijn Euangeli
ons bliuen stantvastich/ ende inder broe
derlijcker liefden eendrachtich. Maer in
dien si teghen Christum ende sijnen Eua
gelium op staen/ so en mach haer niet an
ders genaken dan gorloch/ dierē tijt/ pe
silentie/ beninighe beesten/ Tyrannen/
ende alderley siekten/ ende daer toe dat
si gheleuert sullen worden in die handen
haerder vianden. Deu. xviij. Leuit. xviij.

Hebreorum. v. hoe veel arger plagen
meynt ghi dat hi verdiēt heeft/ die den so
ne Gods met voeten treedt/ ende vloet
des nieuwen Testaments veracht recht
off belinet waer/ int welke hi geheylicht
is/ ende den geest der genaden versmaet.

Maer laetse hertelicken ghetroot en
goets moets zij/ alle die dat reyne woord
Gods ontfanghen hebben/ want al wor

den si in deser tijt verstoote en verduel/
si sullen nochtans namaels in dat hemel-
sche vaderlant triumpheren inder eewig-
heyt/ als haer vianden inden hoeck der ee-
wigher verdoemenissen ghepijnicht sul-
len worden.

Philippi. i. En breeft in gheenderley
manieren uwe vianden/ want alle dat ge-
he dat haer lieden een oorlake is der ver-
derkenissen, dat is v een oorlake der salig-
heyt/ ende dat van God.

ii. Corintheor. iii. In dien ons Eua-
gelium verborghen is/ so ist verborghen
inden ghenen die verloren worden. Ende
welcken die God van deser weerekt ver-
blind heeft die sinnen der ongeloouiger/
dat haer niet schijnen en soude die vercla-
ringhe des heyligen Euangelij's vander
claerheyt Christi/ welke is dat warachtighe
veelt ende die gelijckenisse Gods.

ii. Corintheo. ii. Wi sijn eenen goeden
ruecke Christi/ Gods/ beyde onder den
ghenen die salich worden / ende onder
den ghenen die verloren worden.

¶ Dat die oproerighe oft oploop ma-
ken ende gheenen hoorspoet en deruen
herwachten.

Ale de oproerige en mytmakers
die haer teghen haer ouerheeren/
dien si gehoorlaem behoore te sijn/
oprechten/ al ist oock dat die ouerheeren

Tyrannichlic regeren/ want alle mogent
heyt is van God gheordineet/ dien sal
qualijck gaen. Rom. xij.

Proverb. xiiij. Mijn sone breeft God
ende den Coninc/ en en versamet v niet
met die oploop makers/ want verderfe-
nisse sal haestelic opstaen/ ende wie weet
wanneer haerder beyder onghueval comt.

Int selue. En wilt met die schalcken
niet omghaen/ en begheert oock niet van
haer gheselschap te sijn/ want haer herte
denct alleen op den roef/ ende haer lippe
en spreken niet dan bedroch.

Hiere. xvij. Ghi hebt die houten ke-
tene ghebroken/ ghi sult in haer plaetse
een yleren maken.

Ihos Dathan Abyron ende alle myst-
makers God die heere ghestrakt heeft/
leest eens deels. Nu. xvi. c. en. Reg. xvi. c.

Rom. xij. Wie hem der ouerheyt tegē
sedt/ die wederstaet der ordinantie Gods.
Mat. xvij. Wie dat swaert neemt/ die
sal door dat swaert bergaen.

Gene. ix. Die mensche bloet stort/ des
bloet sal oock door menschen ghestort
worden.

Wat niemant den last/ daer hi mede be-
last is vermetelic af werpen sal/ op dat hi
niet swaerder belast en verdruct en wort.

42

Heremie. xxb. Om dat ghi niet ge-
hoort en hebt mijn woordē/nemes
waer/so sal ich seynden ende aenne
men alle gheslachten van Tuorden (seyt
die heere) met mijnen knecht Nabucho-
donosor den Babiloenschen Coninc/ende
ich wille dooden/ende salse stellē tot een
grouwel/spot/ende tot een ewige woe-
ste plaetse.

hiere. xxvij. Ende van nu aen (seyt die
heere) heb ich alle dese landen ghegeuen
in die handen van Nabuchodonosor des
Conincs van Babilonien.

i. Corinth. vij. Een yegelijck wandele
so hem die heere gheroepen heeft. Is ye-
mant besneden gheroepen / die en neme
gheen heydenschap aen: Is yemant ghe-
roepē inder heydenschap die en laet hem
niet besnijdē. Die besnijdinge en is niet/
ende die heydenschap en is niet/ maer de
veruullinghe der gheboden Gods. Een
yegelijck bliue inden roep (of staet) daer
hi in gheroepen is. Sijt ghi een knecht ge-
roepē/so en socht niet: Maer condt ghi
brij gheworden/so ghebruyct dat lieuer/
wāt wie een knecht geroepē is indē hee-
re/die is een brye des heerē. Dies gelijc
wie een brye gheroepen is/ die is een
knecht Christi. Een yegelijck lieue broe-
ders/waer hi in gheroepen is/daer bliue
hi inne bi God.

Die heylighe staten/ oordens ofte roe-
pinge waer in een Christen sonder sorge
leuen mach ende God den heere dienen/
die sijn genoch van Sinte Paulo tot Ti-
Ephe. Colo. en Cor. beschreue/ en ooc van
Sinte Pet. verclaert. **O**nder den wel-
ken den houwelicken staet den eersten is
van God den vader int Paradijs ingeset/
waer in een vader ende moeder/ sone en
dochter/ en hoe die deen teghen den ande-
ren behooren te leuen/ daer van leest die
voorseyde Epistolen.

Den Pristerlichen oft Bisschoplichen
staet met haren dienaers Diaconi en Sub
diaconi/ diemen heet der kercken oft der
Christelicken ghemeynten dienaers/ als
sijn Almoseniers/ omdragers/ gasthuys
regeerders/ heylige geestmeesters. **E**n
gelijc S. Steuen en S. Laurentius wa-
ren/ deser officie is ooc op die selue plaet-
se genoch vercodicht. **D**er heere ende
staet allen haren onderlaten/ ghelijck sijn
Keylers/ Coningen/ Hertogen/ Graue/
Regenten van landen en steden/ en dor-
pen met haren officiers. **D**ies ghelijcken
Meesters/ heeren/ heerschappen ende
haer vrouwe/ met hare dienstboden/ kna-
pen dienstmaechden/ hoe die tegen malcā
deren leuen sullen dat is in de selue plaet-
se genoch verclaert. **D**en wewelicken
staet/ hoe dat si leuen sullen/ welke we-

Der houwen sullen/ende hoe die arme ba
 hoestighe weduwen onderhouden sullen
 worden/dat is aldaer dock ghenoch ghe-
 schreuen. Der arbeyders dachlooners am-
 bachts lieden/officie/ hebby daer, genoch
 berclaert. Der ouden ende iongheren of-
 ficie. Der gantscher gheneyuten offi-
 cie. Wie in een van desen heylighen statē
 ofte roepinghe ghestelt is die louen ende
 dancken ende dienen God den heere wt
 gantscher herten/ leuen vrolichen ende
 steruen blidelichen/ want hi wort ghe-
 uonden in eenen staet die inder heyliger
 schriften ghefundeert is. *xc.*

¶ Dat men die valsche Prophetē/die des
 vleschs byheyte leerē/niet hoorē en sal.

H Jeremie. *xv.* Daerom ende wilt v
 Propheten ende predicanten ende
 waerseggers/ende dromers/ende
 wichelaers/ende toeuenaers niet hoorē
 die tot v segghen. Ghi en sult dē Coninc
 van Babilonien niet dienen/want si pro-
 pheteren ende predicken v loghenen/ op
 datse v verre van uwen lande driuen sou-
 den en verderuen. Vā die valsche leraers
 propheten ende predicaten is die geheel
 schrift vol/gelijc kenlick is die ouerleest
 dat oude en nieuwe Testamēt/ en bilon-
 der de Propheten en der Apostolen Epi-
 stelen.

¶ Van Antichrist.

S wie hē tegen Christum set/die dat
 rechte woordt Gods is. *No. i.* Wie des

Ghemiechten deser bergauckelijcker woer-
reelt aenbāgt/ende tegen Christus woort
leert/dat is een Antichrist. Waerom ist se-
ker datter veel Antichristen in de werelt
sijn. ij. Jo. ij. En. ij. The. ij. is openbaerlic
gheschreuen dat hi wreedelich in die wee-
reelt regneren sal/ende hem verheffen bo-
uen al dat God is/niet alleen ouer die
lichamen der Christenen heerschappie
hebbende/maer oock in die conscientien.
Maer int eynde sal hi doer den geest des
Heeren mont ghedoot worden/dat is/
doer die oprechte Euangelische predica-
tien/schriften/ende leeringen. Ende eer
hi ghedoot wordt/sal hi grouwelijck ver-
destrueringhen/ende verstorringhe in die
werelt voortbrengghen. Danie. xi.

Ende vāden Godsgeleerden sal hi daer
veel dooden/op datse te samen tot eenen
clomp ghesmolten worden/wtghelosen/
ende gheschict/tot eenen sekeren gheor-
dineerden tijt. Wanttet noch eenen ande-
ren tijt sijn sal.

Hi salt oock handelen na sijnen wille/
hi sal teghen den God alder goden groo-
te dinghen spreken/ende hi sal gheled en
worden/tot dat den thoorne Gods ver-
uult worde. Ende den God sinder boor-
vaderen en sal hi niet achten. Ende hi sal
in die begeerlicheyt der vrouwen wande-
leen/sonder eenighen God/want hi sal

hem verheffen tegē al dat God is. Maer den God Moazim sal hi in sijn stede eere/ ende den God dien sine voorbaders niet ghekent en hebben/ sal hi dienen ende eeren met gout/siluer, ende costelijcke ghesceenten ende al wat costelijck is.

Wader reformatie der Christen kercke.

God alleen kent die Christelijcke kerk. **G**he oft ghemeynte/want si is gheestelijck/ende wort alleen doer den geest bekent/daerom dat God een gheest is.

Dese so langhe alle den reynen worde Gods aenhangt/en daer alleen na leeft so moesse vast bliuen staen/maer en doet se dat niet so salse haest vergaen/want so wibouen gheseyt hebben/wat niet wt de plantinghe des ewigen woordts is/dat vergaet ende woordt wtgheroeyt. Mat. xv. Acto. v. Rom. xiiij. en dat selue is sonde/wantet niet wt dat ghetoof/ende sonde der Gods woordt is.

Wanden Joden.

Die schrift is holder blintheyt banden Joden. Salich is hi die verstant heuet/ende verheydet die genade/barmherticheyt/ ende goetheyt Gods totten eynde toe.

Romanorum. xi. Broeders ick en wil b dit secreet niet verberghen/ op dat ghi b niet en laet duncken bi b seluen dat ghi wijs sijt. Wāt die blintheyt is Israel

eens deels toe gheschiet ter tijt toe dat de
bolhey tder heydenen in ghecomeu si en
de dat also t gantsche Israel salich worde/
want God machtich is (in dien dattet hē
belieuet) haer weder in te planten.
Vanden teekenen des iongsten daechs.

Dit meeste deel der teeken des laet
sten daechs sijn gheschiet ende sijn
beruult / dwelck Christus claerlyc
te kennen gheeft Matthei. xxiij. cappit.
Luc. xviij. en. xxiij. Matthe. xiiij. Dani. tot
berfcheyden plaetsen.

Daer om allen ghi vrome Christenen
menschen wilt daer acht op hebben / ende
v hoeft op heffen (dats vrolic sijn) en niet
neder slaen (dat is droeuich sijn) want on-
se verlossinghe is na bi. Matthei. xiiij. ca.
Conclnsie ende besuytinge
des boecx.

Dese pronosticatie of Almanac goe
de leser en behoeft gheen wtieg-
ginge van menschelike Philoso-
phie of Astrologie / wāt si is gefundeert
op dat eenich / eewich ende warachtighe
woord Gods des almachtighen / wiens
mogenthentheynt niemāt weder slaen en
mach / booz den welcken hem al buyghet /
dat die weereelt draecht. Job. xi. Daerom
en besondige hem doch niemant / noch en
weder slaen die bekende wachtheyt des leser

Schrift/anders wtleggghende danse Chri-
 stus Iesus onse heere selfs vercondicht
 en wt geleyt heeft/op dat hi niet verooft
 en worde der ghenaden/ goulte/en barm-
 herticheyt/die wi doer hem hebben.i. Jo.
 ij. Maer veel meer pine hem van dat on-
 sekere/ende haeste hem vā alle die loege-

nen tot die sekere waerheyt/die
 God selue is/wie alleen si
 prijs ende eere inder
 ewicheyt.

Amen.

Die wille des heeren gheschie. Mc. xxi
 Die heere der heyscharen heuet beslotē
 ende macht wederstaen.
 Ende sijn hant is wtghestrect/ende wie
 macht heeren. E. Cai. xliij.

T Cort begrip wat elcken Christen
mensche daghelick behoort
te doen en te laten.

M En moet voor al Gods woort met
alle naersticheyt aengripen ende
leere/wat sonder dat woort dwelc
Christus selue is Ioan. i. so en ist niet mo
ghelijcken salich te woorden/want het is
die moeder door welke wi inden gheest
herbozen worden/het is een spijle der sie
len/ende die wortel wt welchen dat ghe
looue/hope ende liefde tot God coemt.
Want salich sijns die Gods woort hoorē
ende dat bewaren. Iuce. xi.

Men moet Gods woort dan gheloo
uen/want dat ghelouue is den boom die
wt die wortel des woorts Gods coemt/
den welchen boom die godlijcke hope en
liefde voortbrenghet. Want so wie geloof
ende ghedoopt wort/die sal salich wordē.
Mar. xvi. Maer die niet en ghelooft/sal
verdoet wordē. Den geloouigē is macht
ghegheuen Gods kinderen te worden.
Ioan. i. Sondert ghelouue ist onmoghe
lijck God te behagen/want wie tot God
comen wil/die moet van gantser herten
ghelouuen. hebz. xi.

Men moet oock hopen met vasten ge
looue sonder wanhopē/dat God aen ons
die belooften sijns Godlijcken woorts sal
solbrenghen/ghelijck Abraham/die welc

he ghelooft op hope / (aen Gods belooft
 ten) daer niet te hopen en was namen-
 schelijcke wijse / te weten dat hi een vader
 van vele heydenen wordē soude. Roma-
 norum. iij. Ende Romanorum. v. Wi be-
 roemen ons van die hope der toecomen-
 der heerlijkheyt die God gheuen sal. Niet
 alleen dat / maer wi beroemen ons oock
 des drucx / wetende dat druc lijdsaemheyt
 voort brenghet / lijdsaemheyt proeuinge /
 ende proeuinghe hope. Psal. lvi. Mijn ho-
 pe is in God.

Men moet God ende onsen euen nae-
 sten lief hebben / want si brenghet die rechte
 goede wercken voort / ende veruult die
 wet / ende bedect die menschte der sondē.
 Matth. xxij. Ghi sult lief hebben uwen
 heere uwen God van gantser herten / wt
 gheheelder sielen / wt gantsen gemoede /
 dat is deerste ende meeste ghebot. Ende
 dander ghebot is desen ghelijck: hebt lief
 uwen euen naesten als v seluen. In dese
 twee gheboden hangt de gantse wet en-
 de Propheten.

Onsen euen naesten salmen broeder-
 like liefde bewisen. Als Christus Ioan.
 xij. seyt: Een nieu ghebot gheue ick v /
 dat ghi malcanderen lief hebt ghelijck ick
 v lief ghehadt hebbe: daer aen sal een pe-
 ghelijck kennen dat ghi mijn ionghers
 sijt / ist dat ghi liefde onder malcanderen

D. v.

hebt. Joan. iij. Seyt yemant dat hi God
lief heeft en haet sinen broeder/die is een
luoghenaer. i. Joan. iij. Wanneer yemant
der werelt goeden heeft/ ende siet sinen
broeder ghebreck lyden/ ende sluyt sijn
herte booz hem toe/ hoe blijft die liefde
Gods in hem? Mijn kinderen/ en laet ons
niet lief hebben met woorden noch met
ter tongen/maer metter daet ende waer
heyt. Matth. vij. Al wat ghi wilt dat men
v doe/dat doet oock eenen anderen/dit is
die wet ende propheten. Ende Roma. xij.
Ghi sult der heyligher nootdrift aen ne-
men/ staet daer na dat ghi gheerne her-
bercht / ghebenedijft die v veruolghen/
ghebenedijft ende en vermaledijft niet/
verblift v metten blijden/weent metten
weenenden/hebt onderlinghe eenen sijn
ende moet. En acht niet wat hooch is/
maer maect v den nederen ghelijck/ende
houdt v seluen niet booz cloecke/en ver-
ghelt niemanden quaet om quaet/ist mo-
ghelijck/also vele als in v is/so hebt met
allen menschen brede. Ende Galat. vi.
Deen draghe des anders last/so sult ghi
die wet veruullen. Ende. i. Corint. xij.
Al waert dat ic met engelschen ende men-
schen tonghen sprake ende die liefde niet
en hadde/so waer ick een lydende me-
tael oft clinckende belle. Ende al waert
dat ic conde propheten/ende wiste alle

verborghentheden en kennisse/en al had
 de ict ghelooue dat ick die berghen conde
 berletten/en en hadde ick die liefde niet/
 so waert al niet. En al gaue ick alle mijn
 haue den armē/en liet mijn lichaē verbran
 den/en hadde ic de liefde niet/so waert al
 niet. Die liefde is lancmoedich en vrien
 delijck/die liefde en benijt niet/die liefde
 en verhaelet niet/si en blaest haer seluen
 niet op/si en is niet bedriechlic/si en soert
 dat hare niet/si en laet haer niet verdrie
 ten/si en denct niet archs/si en verblift
 haer niet van die ongherechtigheyt/maer
 si verblift haer van der waerheyt/si ver
 draghet al/si gheloouet al/si hopet al/si
 lijdet al,die liefde en vergaet nimmer
 meer/al ist dat die Propheten ophouden
 sullen/en tongen houden/en die kennisse
 se op houden sal.

Men sal onsen naesten Christelike en
 broederlike straffen vā quade. Mat. xviiiij.
 Sondicht v broeder tegē v/so gaet henē/
 en straf hem tusschen v en hem alleene/
 hoort hi v/so hebt ghi uwen broeder ghe
 wonnē/hoort hi v niet/so neemt noch een
 oft twee/op dat alle saken staen op twee
 oft dzye ghetuyghen mont/hoort hi v
 niet/so segghet der gemeynten/maer en
 hoort hi der ghemeynten niet/so houdet
 hem voor eenheyden ende openbaer son
 daer. Ende ghelijck als Lucas ooc seyt.

xxij. Sondicht v broeder aen v. so strafte
hem/ ende ist dat hi hem betert/ so verge-
uet hem/ ende als hi seuenmael daechs
sondicht aen v/ ende seuenmael des daechs
weder quame/ ende seyde/ het rouwet mi
so sult ghi hem vergeuen. **En Galat. vi.**
Wide yemant in eenigher mildaet ghe-
uonden/ onderwijst hem met eenē saccht
dighen gheest want ghi geestelijc sijt.

Men sal God den heere altijt aenbid-
den. **Matthei. iij.** God uwen heere sul-
di aenbidden/ ende hem alleen dienen.

Ende Matthei. vi. Als ghi bidt so en sul-
di niet veel woorden maken/ als die hey-
denen doen/ want die meynen doer veel
woorden verhoort te worden/ daerom en
sult ghi bhaerder niet ghelijck maken.

Ende Ioan. iij. Den tijt coemt dat ghi
noch op desen berch noch te hierusalem/
en sult aenbidden/ maer die tijt coemt en-
de is nu hier / dat die warachtighe aenbid-
ders sullen den vader inden gheest ende
inder waerheyt aenbidden. **Matthei. vi.**

Als ghi bidden wilt so ghaet in v camer/
ende sluyt dan de dore toe/ en bidt uwen
vader int verborgē/ ende uwen vader die
dat int verborghen aensiet die salt v int
openbaer loonen. **Matthei. xvi.** **W**aerch

ende bidt/ op dat ghi niet en
hult in becooringhe.

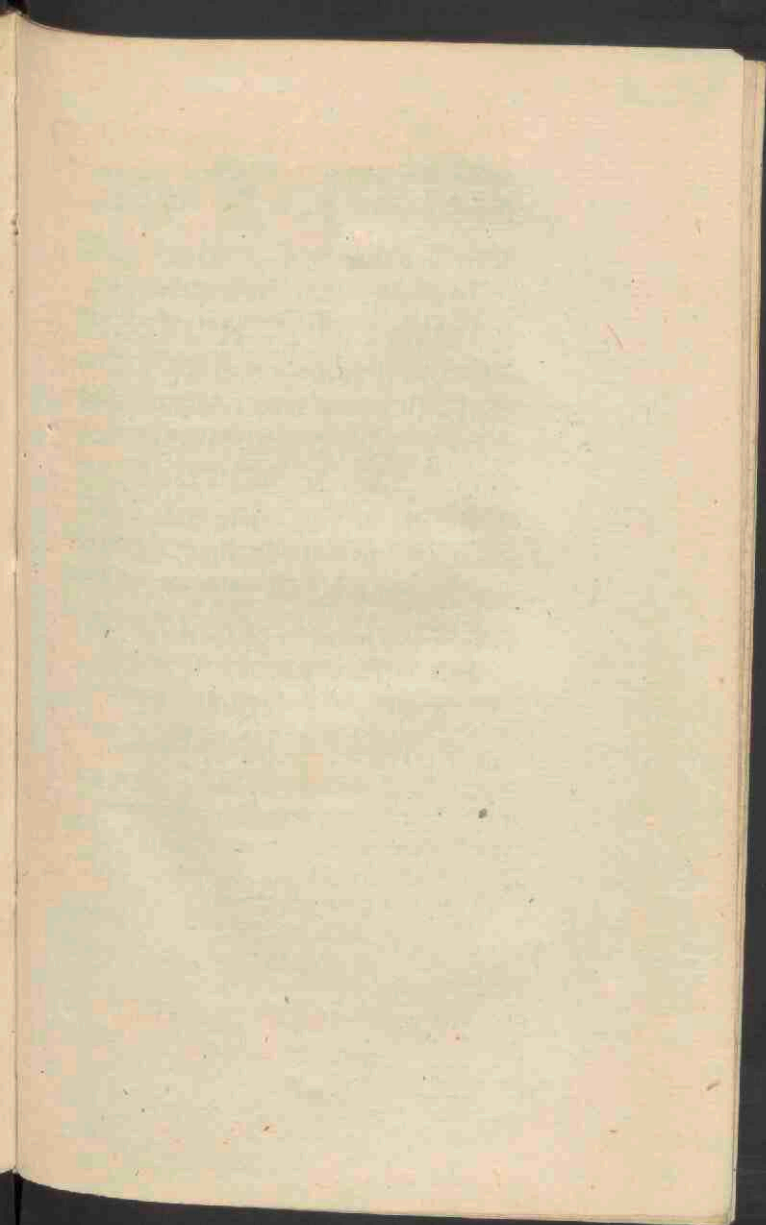
Hier na volcht een ghebet voor eenen
mensche die in sonden
gheuallen is.

Hier ligghe ick gheuallen/ ick arme
sondighe mensche/ alle mijn hope is
ghenade/ en wilt mi arme sondaer
niet verlamden / ontslypt v milde hert
v minneliche heere ontsanghet mijn ar-
me sondige siele in ghenade. Ic heere mi
ootmoedelijck tot v/ wilt mi vertroosten
met v seluen/ ghi sijt mij heere/ mij God/
want aen v staet alle mijnē hulpe/ en laet
mi niet tot schanden comen/ want ick tot
v roepe. Ick soude mishopen als ghi niet
ghenadich en wordt/ want mij sonden mi
ter hellen wisslen/ maer ick kenne dat ghi
barmhertich sijt/ daer in so moet ic mi ver-
troosten/ stort v woort in mi dat warach-
tich is ende getrouwe / en leert mi geloof-
uen/ dat ghi mi een getrouwe vader sijt/
want ghi toch mijn verlosser sijt ende mij
salichmaker/ so sal ick aen v alleen mijne
salicheyt bekennen ende mi in v verlijf-
den/ al hebbe ick gesondicht/ nochtan kee-
re ick mi tot di/ want ghi ghenadich sijt/
dat doet mi tot v loopen/ ic sie op v woort
ende mercke wat ghi mi ghelooft hebt / ic
sie op v doot en mercke wat ghi mi daer
doer gegeuen hebt. Ick sie op v liefde en-
de mercke dat ghi mi wtuercoren hebt. Ic
sie dat ghi dat werck des salicheyts in mi

al volbracht hebt/daerom ruste ic allech
op / ick loope altoos tot v/ ick verblide
alleen in v/ ick versoecte mijne salicheyt
alleen in v. O Heere trect mi tot v/ ende
leert mi v te recht kennen/ op dat ick mi
in v liefde mach verbliden/ ende uwen
wille in liefden volbringen / ghi sijt toch
warachtich v woordt te volbrengen en
v belofte te voldoen/milt in v geuen en
goetwillich een sondaer te ontfanghen/
och Heere wilt doch dat aen mi bewijlen/
al heb ic misdaē/nochtas ben ic uwe/ wāt
ghi mi daer toe geschapen hebt/ende niet
v doot ghecocht/dus en versmaet mi niet
maer leert mi die sonden latē. Och Heere
gheeft mi een vast ghelooue op dat ick op
v rusten mach ende mi in v verbliden/ge
tiet mi een vierighe liefde tot v ende tot
minen naesten/op dat ick v gebot wt lief
den voldoen mach ende minē naesten oot
moedelick dienen mach. O Heere gheeft
mi een reyne liefde/v als een liefhouwer
der liefden gebruyckende/op dat ic v/ als
mijn bruydegom der sielen mach omhetē
sen/ v stemme hoozen ende mi in v woort
verbliden/so sal ick indē gheest v prisen/
louen ende dancken nu ende in
der ewicheyt/

Amen.

Ghedrukt tot Antwerpen bi
Matheys Crom.

1762973